

HÜZNÎ BABA/HİZBÎ, MEHMED BAHAEDDİN (1879-1936)*

İmam

M. Öcal OĞUZ

Anahtar Kelimeler: Hüznî Baba/hizbî, Tekke Edebiyatı, Yozgat, 20. Yüzyıl Türk Edebiyatı

Asıl adı Mehmed Bahaeddin olan âşık, şiirlerinde Hüznî ve Hizbî mahlaslarını kullanmıştır. Yozgat'ın Aşağı Nohutlu Mahallesi'nde 1879'da dünyaya gelmiştir. Hüznî Baba, Cumhuriyet'in ilk yıllarından bugüne iki yüz civarında kaynakta hakkında bilgi verilen bir şair olarak Yozgatlı şairler içerisinde en çok tanınanıdır. Keşşâfzâde ailesine mensup Mehmed Derviş Efendi'nin oğludur. Dört yaşında iken babasını kaybedince akrabaları tarafından himaye edilerek ibtidaî ve idadi mekteplerinde okutulur. Daha sonra sağır Mustafa Ağa Medresesi'ne kaydedilir. Burada dört yıl tahsil gören Hüznî, bu medresede ve sonraki yıllarda kendisini yetiştirmiş, Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Ağırlaşan geçim şartları yüzünden medreseden ayrılarak Yozgat Mahkeme-i Şeriye'de zabıt kâtibi olarak hayata atılır. Bu görevi sırasında askere çağrılır ve uzun süren askerliği sırasında memleketin birçok yerini görme imkânı bulur (Oğuz 1994: 97-98). Gerek askerliği sırasında gerekse askerlik dönüşü imamlık mesleğini sürdürür; Yozgat'ın birçok köyünde imam olarak görev yapar. 1936'da vefat eder. Hüznî'nin mezarı Yozgat Çamlığı'nın alt kısmındaki mezarlıktadır (Oğuz 1988; Oğuz 1994: 97).

İki divanı ile bir şiir defterinde yedi yüz civarında şiiri bulunmaktadır (Oğuz 1994: 97). Hüznî'nin şiirlerini topladığı iki divanından birincisi M. Öcal Oğuz, ikincisi Mustafa Güneş tarafından yüksek lisans tezi olarak incelenmiş ve yeni harflere aktarılmıştır (Oğuz 1994: 98). Şiirlerinde Hüznî mahlasının yanı sıra Hizbî'yi de kullanan âşık, bazı şiirlerinde Bektaşîlik ve Hacı Bektaş Veli başta olmak üzere Hz. Ali, Hz. Hüseyin ve On İki İmam'ı bazılarında ise Nakşibendîliği coşkun bir dille anlatmıştır (Oğuz 1994: 97). Diğer Yozgatlı medreseli şairler gibi şiirlerinde aruz ve heceyi birlikte kullanan Hüznî, halk şiiri nazım şekil ve türlerini kullandığı şiirlerinde "Emrah Kolu"nun (Sakaoğlu 1986; Oğuz 1994: 97), aruzla ve divan şiiri tarzında yazdıklarında ise yoğunluklu olarak Fuzulî'nin etkisinde kalmıştır (Oğuz 1994: 97). Hüznî Baba'nın şiirleri metinlerarası ilişkiler bağlamında incelendiğinde 14. ve 16. yüzyıldan bu yana devam eden nazire geleneğini sürdürdüğü görülür. Nazire yazdığı şairler arasında Fuzulî ve Nesimî öne çıkmaktadır. Hüznî Baba geleneğin izinden gitse de kendine özgü yenilemeler de yapmıştır (Memmedova-Kekeç yty:579-580). Mustafa Güneş, *Yozgatlı Hüznî Dîvânı*'nda yer alan ayetlerin önemli bir kısmının, tercümeleri mümkün olmayan hurûf-ı mukatta'a (*Tâ-hâve Yâ-sîn*) ve içlerinde pek çok nükteler barındıran *Ve's-şems*, *Ve'd-duhâ*, *Ve'l-mürselât*, *Ve'l-leyl*, *Ve'l-fecr*, *Lâ-teknatû*; *Lâ-yey'esu*, *'Urveti'l-vüskâ*, *Feterdâ* ve *Terânî* gibi ayetlerden seçildiğini, ayrıca söz konusu eserde Yozgatlı Hüznî'nin ayetlerden iktibas ettiği bazı kelime ve terkiplerle, mısralarının anlamını güçlendirmek ve daha etkileyici hâle getirmek için gayret sarf ettiğini (2016: 570) ifade eder.

Hüznî şiirlerinde medrese tahsili görmesi, imamlık yapması, Nakşibendi tarikatının Yozgat'ta meşhur simalarından olan Mustafa Nakşî'nin torunlarından olması ve bu tarikata duyduğu ilgi sebebiyle dinî-tasavvufî konulara ağırlıklı olarak yer vermiştir. Bunun yanı sıra koşma şeklindeki şiirlerinde keskin hicivler yazan bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır (Oğuz 1994: 98). Bayram Durbilmez, Kerbelâ olayının *Yozgatlı Hüznî*'nin divanlarında yer alan beş şiirde tarihî gerçeklere uygun olarak işlendiğini, camilerde imamlık da yapan Hüznî'nin incelenen şiirlerinde Kerbelâ olayının bütün Türkleri derinden etkilediğini (2016: 22) vurgulamaktadır. Hüznî'nin genç yaşında Orta Anadolu'da yaygın bir şöhrete ulaşan Tokatlı Nuri'nin çıraklarından Zileli Ceyhunî'nin çırağı olduğu rivayetleri bulunmasına karşılık, şairin saz çalmadığı, herhangi bir âşığa geleneğin tanımladığı usta-çırak ilişkisi anlamında çıraklık etmediği bilinmektedir (Oğuz 1988: 22-23; Oğuz 1994: 98).

Hüznî için, Kültür Bakanlığı 1991'de bir anıt mezar yapılmasını programa almış ve Yozgat Belediyesi ile işbirliği hâlinde bu anıt mezar tamamlanmıştır. (www.yozgatkulturturizm.gov.tr). Hüznî Baba'nın ömrünün son yıllarını geçirdiği evi, Yozgat Belediyesi tarafından restore edilmiş ve *Yozgatlı Şair Hüznî Baba, Tarih, Edebiyat ve Musiki Konağı* adıyla 15 Ekim 2015'te hizmete açılmıştır (www.yozgat.bel.tr).

Kaynakça

- DURBİLMEZ, B. (2016). "Yozgatlı Hüznî Dîvânlarında Kerbelâ". *Alevilik Araştırmaları Dergisi*. Yıl: 6. 11: 1-26.
- GÜNEŞ, M. (1988). *Hüznî Divanı II*. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi.
- GÜNEŞ, M. (2016). "Yozgatlı Hüznî Dîvânı'nda Geçen Ayetler". *I. Uluslararası Bozok Sempozyumu*. C. 4. Yozgat: Bozok Üniversitesi Yay. 553-572.
- <http://docplayer.biz.tr/31289984-Yozgatli-huzni-nin-siirlerinde-gelenekten-izler.html> [erişim tarihi: 21.11.2017]
- <http://www.yozgatkulturturizm.gov.tr/TR,105155/huzni-baba-hizbi.html> [erişim tarihi: 21.11.2017].
- <http://yozgat.bel.tr/icerik/39/32/konaklarkultur-merkezleri.aspx> [erişim tarihi: 21.11.2017].
- OĞUZ, M. Ö. (1987). *Yozgatlı Hüznî Divanı I (Tahlil-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- OĞUZ, M. Ö. (1988). *Yozgatlı Hüznî Hayatı ve Eserleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- OĞUZ, M. Ö. (1990). "Yozgatlı Hüznî'ye Göre Şair ve Şiir". *Millî Folklor*, C.1. Yıl: 2. 6: 30-34.
- OĞUZ, M. Ö. (1990). *Yozgatlı Hüznî Divanından Seçmeler*. Ankara: Feryal Matbaacılık.
- OĞUZ, M. Ö. (1994). *Yozgat'ta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

SAKAOĞLU, S. (1986). “Emrah’ın Türk Saz Şiiri İçindeki Yeri ve Yetiştirdiği Ustalar”. *Erciyes*. 9: 101.

* Bu madde, M. Öcal OĞUZ, "HÜZNÎ BABA/HİZBÎ, Mehmed Bahaeddin", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/huzni-baba-hizbi-mehmed-bahaeddin> adresinden Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü tarafından verilen izinle alınmıştır.